

NEYROPSIXOLINGVISTIKA: LINGVISTIK SHAXS VA XARIZMALI INSON

Bobokalonov Ramazon Rajabovich

filologiya fanlari doktori (BuxDU)

Annotatsiya: Mazkur maqolada neyropsixolingvistika fani muammolari va ularning ilmiy-nazariy asoslari yoritib berilgan. Unda lingvistik shaxs va xarizmalı insonning neyrologik va psixologik rivojlanishida tilning muhimligi, ijtimoiylashuvi va nutqi o'rganilgan. Lingvistik shaxs va xarizmalı inson bashariyat madaniyati va qadriyati uchun mas'uliyatni bo'yniga oladigan jamiyat faollaridir. Rivojlanib borayotgan Yangi O'zbekiston uchun lingvistik shaxs va xarizmalı insonlarni tarbiyalash juda ahamiyatli hisoblanadi.

Kalit so'zlar: neyropsixolingvistika, psixolingvistika, ong, tafakkur, abstraksiya, bosh miya nuqsonlari, lingvistik shaxs, xarizmalı inson, tabassum xarizmasi, xarizmatik mashhurlik, tana xarizmasi, rahbarlik xarizmasi, hissiy intellekt, xarizmalı lider.

Kirish

Zamonaviy neyropsixologiya va neyrolingvistika nutqning tizimli funksiyasi, nutq buzulishlari – afaziya, birlamchi nuqson ta'siridan kelib chiqadigan ikkilamchi buzilishlar, shuningdek, buzilgan funksiyani qoplashga qaratilgan miyaning funksional o'zgarishi natijasida yuzaga keladigan tizimli kasalliklarni o'rganishga hamda davolashga yordam berdi. Neyropsixolingvistikadan miyani skanerlash, inson nutqining elektrofiziologik xususiyatlarini o'rganish va lingvistik korpusni kompyuterga modellashtirishda ham foydalaniladi.

Asosiy qism

Neyropsixolingvistika psixologiya, nevrologiya va tilshunoslik bilan chambarchas bog'liq bo'lgan murakkab va mustaqil fandır. Bu uch fan lingvistik shaxsning umumiy muammolarini hal qilishda, nutq faoliyati bilan bog'liq bo'lgan miya qismlarining faoliyatini o'rganishga xizmat qiladi: 1) **tilshunoslik** tabiiy tilning strukturaviy xususiyatlarini, uning fonologik, morfologik, sintaktik va boshqa har bir tashkiliy sohalarini aniqlaydi; 2) **psixolingvistika** kommunikativ nutqning til tuzilmalarida inson ongi tomonidan real vaqtda qayta ishlashini boshqaradigan kognitiv jarayonlarni o'rganadi; 3) **neyropsixolingvistika** esa tildagi funksional qurilishning kognitiv qayta ishlash jarayonida mobilizatsiya qilingan miya tuzilmalari yoki neyron tarmoqlarini ruhiy jihatdan aniqlashga "ong va miya" faoliyatini tekshiradi. Shu jihatlari bilan bu uch fan bir-birini to'ldiradi.

Rus neyropsixolog T.V. Chernigovskyaning fikricha: «Bizning bilimlarimiz diagnostika, reabilitatsiya, nutqning turli funktsiyalarini tiklash uchun zarurdir. Ba'zan **disgrafiya** va **dислеksiya** bilan og'riغان insonlar o'z ona tillarini qayta o'rganishga majbur bo'ladilar. Odam o'z ongini boshqarishga harakat qilishi – mumkin, ammo miya faoliyatining fiziologik va irsiy xususiyatlarini nazorat qila olmaydi. Agar odamlarning ongida psixologik

nuqson mavjud bo'lsa, unda uni tuzatish yoki davolash zarur. Neyrolingvistika nutq faoliyati mexanizmlari jarayonlarini, til, tafakkur va inson ongining o'zaro bog'liqligini, inson nutqini yaratishga yordam beradi. ... Tilshunoslar miya fiziologiyasi to'g'risidagi ma'lumotlarga asoslanib, nevrologik tuzilmalarning va tilning tuzilishi haqida umumiy xulosalar chiqarishlari – mumkinn [10].»

Nutq faoliyati nazariyasida neyropsixolingvistikaning darajalanish o'rni mavjud: 1) nutqning *to'g'riligi* - til qoidalariga rioya qilish; 2) nutqning *tezligi* - nutqni vaqtga moslashtirish; 3) nutqning *to'yinganligi* - so'z boyligi va turli xil og'zaki shakllardan foydalanish; 4) nitgda *adekvat tanlov* - xabarning mohiyat va holatga muvofiqligini ta'minlash; 5) *yaxlit matnning adekvat sintezi* - matndagi gaplarning to'g'ri bog'lanishi. Agar lingvistik shaxs ushbu ko'p bosqichli modelga har tomonlama ega bo'lmasa, uning til qobiliyati yaxshi rivojlanmagan hisoblanadi.

Neyropsixologiya va neyrolingvistikaning maxsus fan sifatida vujudga kelishida A. A. Leontev, A. R. Luriya, E. S. Beyn, R. M. Boskis, E. N. Venarskaya, O. S. Vinogradova, N. A. Eysler singari olimlarning xizmatlari bor [1 ; 2].

Hozirgi zamon neyropsixologiyasida inson miyasining tizimiy barqarorligi, turli sabablarga ko'ra sikastlanishi, buzilishi – afaziya kasalliklarini keltirib chiqaradi. Neyrolingvistika fanining o'rganish obyektida inson miyasidagi nerv hujayralarining – neyronlarning nutq holatini tiklashdagi o'rni va so'zlarni hosil qilishdagi vazifasi turadi. « Miya nutq zonasining zararlanishi va buning natijasida nutqiy faoliyatning buzilishi masalasi Ibn Sino, Beruniy asarlarida qayd etilgan va chuqur o'rganilgan [11].»

Neyrolingvistika fani bo'yicha ilk kitobni A. R. Luriya yaratdi va u: 1) lingvistik bosqich ; 2) neyrofiziologik bosqich ; 3) psixologik bosqichni ajratib ko'rsatdi. So'ngra neyrolingvistik tadqiqotlarning ishonchliligi uchun olimlar nevrologiya, psixologiya, psixolingvistika, neyrofiziologiya, neyropsixologiya, logopediya, neyroxirurgiya, biofizika va biokimyo kabi fanlarga murojaat qilishdi. Inson miyasini o'rganish bilan shug'ullanadigan tadqiqotlarda: 1) miyaning qaysi qismlari til qobiliyatiga javob beradi; 2) nutq faoliyati jarayonida asab tizimi qanday ishlaydi; 3) nutqning shakllanishida o'ng va chap yarim sharlari qanday rol o'ynaydi; 4) miya ona tili bo'lmagan ma'lumotni qanday qabul qiladi; 5) local miya lezyonlari nutqqa qanday ta'sir qiladi degan savollarga javob izlay boshlandi.

Ilmiy tahlil

Fanda inson nutqi faoliyati miyaning ikkala yarim sharlari tomonidan muvofiqlashtirilishi isbotlangan. Chap yarim shar nutqning to'g'riligi uchun, o'ng esa - tasvir va hissiy rang berish uchun javobgardir. Nutq va idrok etish jarayonida chap yarim shar muhim rol o'ynaydi. Unda artikulyatsiya va grammatika uchun mas'ul *Broka hududi* va nutqni tushunish va lug'atdan foydalanish imkonini beruvchi *Vernike hududi* mavjud. Wernike va Broka hududlari birgalikda ishlashi miyada "lug'at to'plamini yig'adi", u yerda "matn fayliga formatlanadi va ovoz chiqarishga yordam beradi". *Broka maydoniga* zarar yetkazilishi oqibatida nutq sekin chiqadi, lekin grammatik jihatdan noto'g'ri quriladi; *Wernike hududidagi* qoidabuzarliklarda nutq grammatik jihatdan to'g'ri, tez amalga oshadi, ammo jummlar ma'nosiz tuziladi.

Nutqni idrok etishning psixik buzilishlariga: 1) nutq patologiyalari; 2) nutq funksiyasining turli xil buzilishlari (afaziya); 3) meditatsiyaning inson xarakteriga ta'siri va

miyasidagi o'zgarishlar; 4) miyaning onkologik kasalliklarini o'rganish; 5) o'ng va chap miya yarim sharlarida nutqning kodlashishini o'rganish; 6) ona tilida so'zlashishni qayta tillash va unda miya tuzilishini o'rganish; 7) chapdan o'ngga va o'ngdan chapga yozishda til va miya faoliyatini aqlan idrok etishda zamon va makonning ta'sirini aniqlash; 8) bolalar miyasida tilni dekodlanishini o'rganish; 9) kattalar miyasida tilning ishlashi; 10) ikki va ko'p tillilik; 11) tilni o'zlashtirishda miyada axborotning qayta ishlashini aniqlash; 12) gallyutsinatsiya hodisalari va h-zolar sabab bo'lishi mumkin.

Davolash va og'zaki nutqni yaxshilash jarayonida leksika va sintaksisni differentsiallashtirish; leksema va "grammema"ning differentsial xususiyatlariga e'tibor qaratish; differentsial muloqotda ot va fe'llarni to'g'ri tanlash; differentsial munosabatda ayrim leksik-semantik kategoriyalarning inson ruhiyatiga ta'sirini aniqlash; differentsial "belgili" va "belgisiz" fonemalarni inson nutqida qayta ishlash; oddiy va murakkab sintaktik tuzilmalarning nutq munosabatiga ko'ra differentsial xarakterini tahlil qilish muhim ahamiyat kasb etadi [4]. Ruhiy tushkunlik bilan og'rikan odamlarning ruhiy holatining pasayishi neyrokognitiv nuqsonlarga olib keladi. Masalan, **chapaqaylik** — irsiyatga bog'liq holat; bunda ba'zi maqsadga muvofiq harakatlarni bajarishda ko'proq chap qo'l ishlatiladi. Odam bosh miyasining rivojlanish jarayonida funksiyalar chap va o'ng yarim sharlar o'rtasida taqsimlanadi. Chap yarim shar zimmasiga nutq, o'qish, yozish, hisoblash, analitik faoliyatning (logik, matematik) murakkab shakllari, o'ng yarim shar zimmasiga esa aniq obrazli faoliyat vazifasi almashadi.

Tafakkur — inson aqliy faoliyatining yuksak shakli; obyektiv voqelikning ongda aks etish jarayoni: sezgi, idrok, tasavvurlarga qaraganda voqelikni to'la va aniq aks ettiruvchi yuksak bilish jarayonidir. Sezgi, idrok vositasi bilan bilib olish mushkul bo'lgan narsa-hodisalar xususiyatlarini tafakkur vositasi bilan anglashdir. Fikrlash faoliyati nutq shaklida namoyon bo'ladi. Kim yaxshi fikrlasa, u yaxshi nutq so'zlaydi. Nutq aloqasi jarayonida voqelik, narsa va hodisalar muayyan til qonuniyati va qoidalarga asoslangan holda mohiyatni, mazmunni, tabiat va jamiyatni tushunishga yordam beradi. Aks holda shunday savollar tug'iladi: *Men angladim. Men tushundim. Men yaxshi tushundim. Bilmasam. Men fahmladim. Mening fahmlashimcha, bu xato. Mening fahmlashimcha, bu to'g'ri. Yoki aksincha: Tushunmay qoldim. Bu men uchun mavhum. Bu menga qorong'u. Men anglamadim. Tushunmasam. Menga bu tushunarsiz kabi frazalar ishlatiladi*

Ruhiy holat bilan bog'liq neyropsixolingvistik aloqadorlikni differentsiatsiyalashda surat va maxrajlariga ahamiyat beriladi: psixologlar: [Shaxs→ruhiyat→Asab]ga; nevrologlar: [Miya →Neyron →Hujayra]ga; lingvistlar: [Ong →Tafakkur →Nutq]ga e'tibor qaratadi.

Neyropsixolinivistik ahamiyatga ko'ra: [(Shaxs→ruhiyat→asab) + (Miya→neyron→hujayra) + (Ong→tafakkur→nutq)] larning butunligi nutq kombinatsiyalarida parchalanadi va to'qnashuvlar soni 12 holatda namoyon bo'lishi mumkin:

1. [Shaxs+Miya+Ong]	7. [Shaxs+ Ruhiyat+Asab]
2. [Ruhiyat+Neyron+Tafakkur]	8. [Miya+ Neyron+Hujayra]
3. [Asab+Hujayra+Nutq]	9. [Ong+ Nutq +Tafakkur]
4. [Shaxs+ Neyron +Tafakkur]	10. [Shaxs+ Neyron+Nutq]
5. [Ruhiyat+Hujayra+ Nutq]	11. [Ruhiyat+ Neyron+Nutq]

6. [Asab+Ong+ Nutq] 12. [Asab+ Neyron+Ong]

Nutq kombinatsiyalarida bosh miyaning tug'ma kasalliklari: gidrosefaliya (orqa miya suyuqligi); ensefalopatiya (bosh miyaning yallig'lanishlarsiz yuzaga keladigan kasalliklar); anensefaliyaning (ona qornida homilaning rivojlanmay qolishi natijasida bosh miya katta yarim sharlarimng, yumshoq to'qimalarining qisman yoki umuman yo'qolishi) xususiyatlarini kuzatish mumkin bo'ladi [1; 2].

Neyropsixolingvistika va kommunikativ tilshunoslik sohasidagi so'nggi tadqiqotlar lingvistik shaxs muammosini o'rganish istiqbollari ochib berdi. Lingvistik shaxs, bu – til o'rganuvchi sub'yekt. Dunyoqarashning yadrosini lingvistik shaxs tashkil etadi. Lingvistik shaxsni o'rganishda turli xil politektik (ko'p qirrali) yondashuvlar uchraydi. Chunonchi: idiolektik (V. P. Neroznakning bir kishi tomonidan shaxsiy, xususiy, alohida foydalaniladigan til varianti g'oyasi), etnosemantik (S. G. Vorkachevning til va madaniyat uyg'unligi nazariyasi), semiologik (A. G. Baranovning belgi va ramzlar haqidagi nazariy qarashlari), rus shaxsi (Yu. N. Karaulovning rus xarakteri g'oyasi), G'arb va Sharqning madaniy uyg'unligida lingvistik shaxs (T. N. Snitkoning lingvistik shaxsiyat g'oyasi), Komil Inson ilmiy konsepsiyasida (prof. N. Komilov tadrijiy bosqichda musulmonning irfoniy-tasavvufiy barkamolligiga) munosabat bildirilgan [6].

Nutq faoliyatining xususiyatlarini differentsiya qilish lingvistik shaxsning antroposentrik paradigmasini o'rganishni taqazo etadi. Zamonaviy antroposentrik tilshunoslik markazida "lingvistik shaxs" terminini fanga dastavval V. V. Vinogradov kiritdi. Uning ilmiy ishida markaziy o'rinni "muallif qiyofasi" va "badiiy obraz" egalladi [3]. Yevropada lingvistik shaxs tilining tabiati, til va nutq o'rtasidagi munosabatlar, shaxs va jamoa tili (V. Gumboldt, F. de Sossyur, E. Sapir) kabi dolzarb ijtimoiy muammolar birmuncha oldinroq boshlangan edi. Rus tilshunoslari I. A. Boduen de Kurtene, A. M. Peshkovskiy, V. V. Vinogradov, R.A. Budagov va boshqalar uning rivojlanishiga katta hissa qo'shdi. Tadqiqotlar zaminida fan uchun yangi obyekt – lingvistik personologiya shakllandi [1; 2]. Hatto: "Biz personologlarmiz. Bizning dunyomiz – bu yangi, klassik bo'lmagan shaxsiyat psixologiyasi. Biz buni "Umumiy shaxsshunoslik" deb ataymiz. Bu dunyoning makonlari – fundamental personologiya, madaniy-germenevtik personologiya, konsultativ-amaliy personologiya, o'z-o'zini bilish va o'z-o'zini rivojlantirish personologiyasidir» degan fikrlar jarangladi [1]."

Lingvistik shaxs tushunchasi turli sohalar chegarasida o'rganilmoqda. N. Karaulov lingvistik shaxsni "nutq harakatlarini bajarishga, nutq zaminida ijod qilish, asarlar yaratish va qabul qilishga tayyorligi" nuqtai nazaridan o'rgandi va alohida model yaratdi. Uning lingvistik shaxs modeli tarkibida uchta daraja mavjud: 1) verbal-semantik; 2) kognitiv; 3) pragmatik. Lingvistik shaxsning milliy-madaniy darajasiga quyidagi komponentlar kiradi: 1) ta'lim mazmunining qiymati, mafkuraviy, tarkibiy qismi, ya'ni qadriyatlar tizimi yoki hayot mazmuni; 2) madaniyatlilik komponenti; 3) shaxsiy komponent.

Lingvistik shaxs Ibn Sino davrida ham diqqat markazida turgan. U odam asab tizimida nervlarning boshlanish nuqtasida bosh miya turadi, deb tushuntiradi. «Buyruq» miya orqali organizmning barcha a'zolariga tarqaladi, shu tufayli odam tashqi olam ta'sirotiga javob qaytarish qobiliyatiga ega bo'ladi [2].

Mentalitet, temperament (sangvinik, flegmatik, xolerik, melanxolik) kabi ruhiy unsurlar lingvistik shaxs amaliy faoliyati va nutqidan anglashiladi. Lingvistik shaxs nutqida muhim ahamiyat kasb etadigan quyidagilarni kuzatamiz: 1) **Xayol** – kishi ongida ob’ektiv voqelikning aks etishi. 2) **Sog’inch** – psixiatriyada vatandan uzoq vaqt ajralish natijasida kelib chiqqan va depressiv sindrom, nostalgiya. 3) **Kayfiyat** – nerv tizimi faoliyatiga bevosita bog’liq ruhiy holat. 4) **Ehtiros** – inson ruhiyati bilan bog’lik muhim psixologik emotsional holat. 5) **Sezgi** – dunyoni bilishning birinchi bosqichi va tarkibiy qismi. 6) **Hissiyot** – emotsiya, inson ruhiy holatida hishayajon alohida o’rin tutadi. Masalan, bosh miya po’stlog’i odamning emotsional faoliyatini boshqaradi. Bunda quyidagi omillar muhim ahamiyatga egadir: 1. **Verbal aloqa** – inson nutqi yordamida tajriba almashish, muloqot o’rnatish va harakatlarni rejalashtirish maqsadida tildan foydalanish jarayoni. 2. **Paralingvistik aloqa** – bu nutq vaziyatida yuzaga keluvchi imo-ishora, mimika kabi fikriy tana harakatlarini ifodalaydi. 3. **Noverbal aloqa** – bu xabarlarini yuborish va qabul qilish jarayonida og’zaki va yozma ravishda so’zlardan foydalanmaslik.

Xarizma tushunchasida *sifat, nafosat, go’zallik va joziba* tushunchalari birlashadi. Xarizma qadimgi yunoncha: $\chi\acute{\alpha}\rho\iota\sigma\mu\alpha$ [charisma] — muruvvat, ilohiy qobiliyat — biror lingvistik shaxsning boshqalarga nisbatan alohida xususiyatlarga egaligi (donoligi, qahramonligi, avliyoligi) va shu xususiyat yordamida xalqni boshqarishga haqli ekanligini isbotlash san’ati. Bu tushunchani ilk bor italiyalik ruhoniy Avliyo Paul Iso payg’ambarga nisbatan ishlatgan. Xarizma, bu – insonning intellektual, ma’naviy yoki boshqa yo’l bilan boshqa odamlarning "qalblariga" murojaat qilish qobiliyatidir. Xarizmalı inson kerakli vaziyayda boshqalarga osonroq ta’sir etuvchi jozibali, kuchli irodali, rahbarga xos fazilatlarga ega bo’lgan lingvistik shaxs [7]. U: 1) sog’lom muhitda insonlarga qiziqishni ortiradi, 2) nosog’lom muhitda esa hasadni uyg’otadi [1 ; 2].

Lingvistlar xarizmalı shaxsni uning nutqi va qobiliyatini ifoda etish usuliga ahamiyat beradi. Bunday shaxs til bilish qobiliyati bilan ko’pchilikni hayratga soladi, atrofda qilargalarga chiroyli va’zxonlik nutqi bilan kuchli ta’sir qiladi. Diskurs-muloqotda doim g’alaba qozonishga erishadi. Xarizmalı shaxsni ifoda etuvchi sifatlar : *o’ziga ishongan ; maftunkor ; notiq ; irodali, kuchli ; o’z o’rnidagi shaxs ; bilimdon ; toblangan ; nurli ; jozibali ; kreativ ; boshqaruvchi ; avtoritar ; ishonarli ; sodiq ; aqlli ; qat’iyatli ; ta’sirchan ; ehtirosli ; va’zxon ; ijtimoiy ; jozibali ; shijoatli ; tarbiyasi ; maftunkor ; do’st, g’amxo’r.*

Olivia Fox Cabane xonim ta’kidlaydi : «Xarizmalı shaxs bo’lish uchun sehrli dori yo’q: tinimsiz mashq, vaziyat uyinida g’alaba qozonish uchun chiroyli va go’zal axloqiy kombinatsiyani amalga oshirishi kerak. Xarizma eng avval o’zi, keyin boshqalar va atrofda qilargalarga uchun mavjudlikdir [8].» Demak, xarizmalı shaxs sog’lom, qobiliyatli, aqli raso va juda uddaburro bo’lganligi sababli shu nutq kombinatsiyalarini amalga oshirish uchun tinimsiz izlanishda olib boradi, ko’zlangan natija va yutuqlariga zamin tayyorlab, rejalarini amalga oshiradi.

Xarizmalı shaxsda ikki ko’rinishi farqlanadi: 1. Ruhiy yetuklik xarizmasi; 2. Tana xarizmasi. Xarizmalı shaxsning ong, tafakkur, ruhiy yetuklik darajasi sezilarli darajada ko’zga tashlanadi. Xarizmalı shaxsning yozma yoki og’zaki nutq holati adabiy uslubga xos juda yuqori bo’ladi [5]. Xarizmalı insonlarning samarali muloqotida 10 ta shart talab etiladi: 1) nutqida aqlan mohir ; 2) yorqin shaxsiyatga ega ; 3) ijodiy tasavvurga ega, 4) iqtidorga ega, 5) qanday

tinglashni bilish, 6) qanday ishontirishni bilish, 7) diqqatni qanday jamlashni bilish, 8) qanday qilib aniq va tez fikrlashni bilish, 9) halol bilish, 10) sabrli bo'lish. Evropa standartlarida bu kantentlarga amal qilinmoqda.

Suqrotidagi aqliy yetuklik va liderlik san'ati quyidagilarda bilingan: 1. Tezkorlikda yaxshi o'rganish; 2. Yaxshi xotira; 3. Ochiq fikr; 4. Sinchkov kuzatish; 5. Jismoniy yetuklik; 6. Muhim natijalarga erishishda bilingan.

Xarizmalı qobiliyatning davomiyligini ta'minlash juda muammo hisoblanadi. Bu qobiliyatni hamma ham bir xil sifatda uzoq vaqt mobaynida o'ziga saqlab qola olmaydi. Uning yoshi, bilim darajasi, tafakkuri, xulq-odobi va insoniy fazilatlarini murakkab jarayonlarda sinib qolishi ehtimoli – juda baland. Shuning uchun bu qobiliyat mavsumiy holat deb baholanadi. Tarixiy shaxslar misolida Yuliy Sezar, Chingiz Xon, Adolf Gitler, Mussolini, Cherrchill, General Charles de Gaule, Kennedy, Charlemang, Kleopatra, Konfusiy, Lenin, Iosif Edmundovich Stalin kabilar jamoani ergashtirishda yaxshi xarizmalı qobiliyatga ega bo'lishgan. Ular ham ilg'or lingvistik shaxs sifatida yaxshi tanilgan. Biroq keyinchalik, takabburlik, kibr, xudbinlik, mansabparastlik, ayirmachilik, kaltabinlik va shunga o'xshash salbiy illatlarga yo'l qo'yishgan. Bundan anglashiladiki, ular neyropsixologik yetishmovchilik kasaliga chalingan [1 ; 2 ; 3].

Xulosa

Xarizmalı shaxs Komil Inson darajasidan yuqori turadi. U jamiyat uchun zarur va juda muhim ahamiyatli shaxs hisoblanadi. Xarizmalı qobiliyat tug'ma bo'lmaydi. U insonda ijtimoiy sharoitda shakllanadi va yoshi keksaygan sayin zaiflashadi. O'zini ichkaridan va tashqaridan nazorat qilish darajasi susayadi, jismonan kuchsizlanadi, tezkor oqilona qarorlar chiqarishi pasayadi, ishga e'tiborsizligi kuchayib, sokinlikka moyil bo'la boshlaydi, xushomadlarga, olqishlarga, nafsga moyil bo'lib qoladi. Shunisi muhimki, xarizmalı insondan jamiyat uchun o'z vaqtida foydalanish imkoniyatlarini boy bermaslik zarur. Bu imkoniyatni ishonch bildiradigan insonga in'om etiladi. Uning aql-zakovati, ruhiy va ichki imkoniyati jamiyat manfaati uchun yo'naltiriladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Бобокалонов Р. Ўзбекча-французча семантик-функционал шаклланган гапларнинг дифференциацияси ва коммуникатив нейropsихолингвистик тадқиқи. Филол. фан. докт. диссерт. Бухоро, 2022, -3-284 б.
2. Бобокалонов Р.Р. Нейropsихолингвистика: языковая личность и харизматический человек (Теория, практика и методика). Монография, LAMBERT Academic Publishing, Chisinau, Moldavia-Europe, 2023. 230 с. ISBN 978-620-6-15214-9
3. Виноградов В.В. Стилистика. Теория поэтической речи. Поэтика. — М.: Изд-во АН, 1963.
4. Nespoulous L. Langages / AThéorie neuropsycholinguistique. P. Villiard. 1989, P.96
5. Кабейн О. Ф. Харизма: Как влиять, убеждать и вдохновлять. — М.: Альпина Паблицер, 2013. — 307 с. — ISBN 978-5-9614-4391-2.
6. Комил инсон хақида тўрт рисола.—Тошкент: Маънавият, 1997.

7. Кибардина Л. Н. Анализ харизматического лидерства в социологии Макса Вебера // Омский научный вестник. — 2008.
8. Olivia Fox Cabane. The Charisma Myth, was published by Penguin/ Cabane's first book, Random House in 2012.
9. Ian Kershaw, Hitler – Essai sur le charisme en politique, Gallimard, Paris, 1995.
10. Черниговская Т. В. Язык, мышление, мозг: основные проблемы нейролингвистики // Труды отделения историкофилологических наук РАН. Вып. 2. М., 2004. С. 40-49.
11. Файзиев Я.М., Эшбоев Э.Х. Умумий ва тиббий психология, Тошкент, Абу Али Ибн Сино номидаги тиббиёт нашриёти, 2003.